

قیام سال ۱۳۲۴ صافی های کُنر علیه رژیم خاندانی نادرشاه (۹) از لابلای اسناد آرشیف انگلستان

(پیوسته به گذشته)

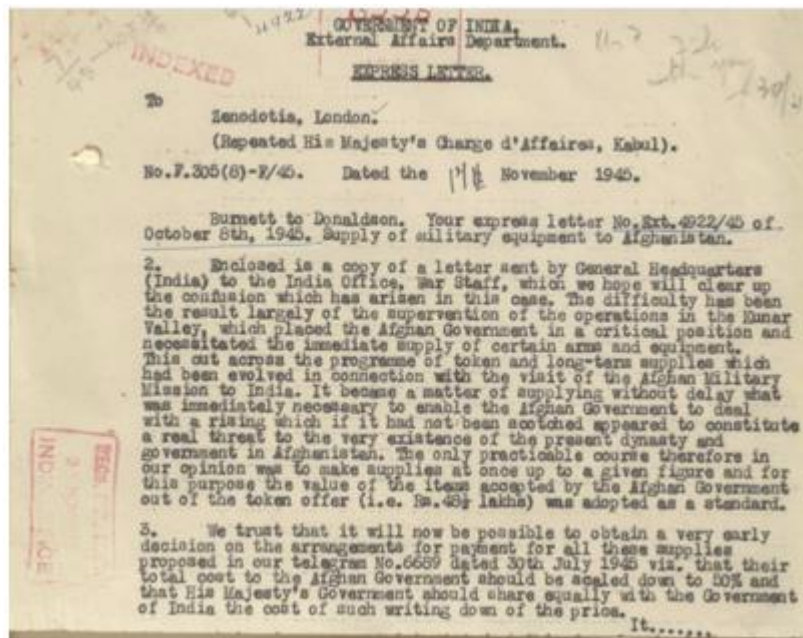
لیکوال: دکتر عبدالرحمن زمانی

طلب کمک اسلحه و مهمات برای سرکوبی قیام صافی های کُنر

شدت جنگ، ناکامی تلاش های همه جانبه حکومت، و اخطایی رژیم خاندانی، ضرورت عاجل خاتمه دادن به محاصره قوای نظامی در کُنر خاص و خرابی اوضاع نظامی در سرتاسر کُنر، و کمبود ذخایر کافی افزار و مهمات جنگی که قسمت چشمگیری آن در جنگ های اخیر اقوام سمت جنوبی و مشرقی از دست رفته بود، صدراعظم هاشم خان را واداشت تا یکبار دیگر برای اسلحه و مهمات مورد نیاز عاجل به انگلستان و اتحاد جماهیر شوروی مراجعه کند.

حمایت و کمک اسلحه و مهمات انگلیس ها

درین رابطه کاپی یک سند از آرشیف انگلستان را نقل میکنیم که به حیث یک سند مهم و صریح حمایت

انگلیس ها برای بقای خاندان حاکم در تاریخ معاصر کشور عزیزمان دارای اهمیت خاص میباشد. درین مکتوب عاجل و محرمانه شماره ایف ۳۰۵ (۸) - F/45 مؤرخ ۱۴ نومبر ۱۹۴۵ حکومت هند [بریتانوی] به اداره امور خارجی در لندن و تکرار [] به شارژدافیر سفارت انگلستان در کابل راجع به تامین تجهیزات نظامی به افغانستان فرستاده شده است میخوانیم که «**ضمیمه این مکتوب یک کاپی مکتوبی میباشد که توسط مقرر قوماندانی عمومی**

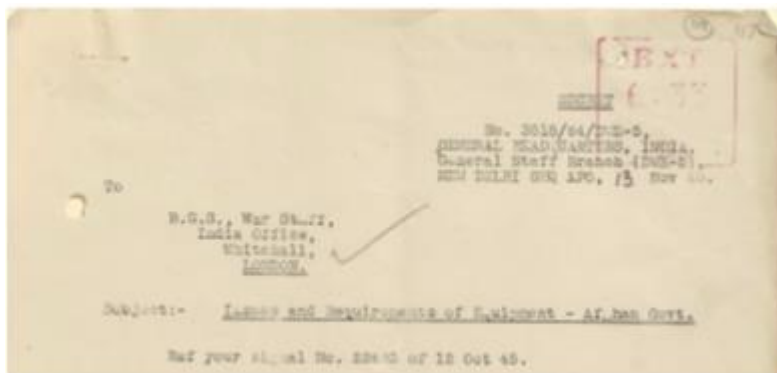
(هند) به دفتر امور هند، ستاد جنگ ارسال شده است، که امیدواریم سردرگمی ایجاد شده در این مورد را برطرف کند. این مشکل عمدتاً نتیجه نظارت بر عملیات در دره کُنر بوده است که حکومت افغانستان را در

موقعیت حساسی قرار داده و تأمین فوری اسلحه و تجهیزات خاص را ضروری می‌سازد. این امر باعث کاهش برنامه سمبولیک و تدارکات دراز مدتی شد که در ارتباط با سفر ماموریت نظامی افغانستان به هند ایجاد شده بود.

این یک موضوع تأخیر ناپذیری بود که برای توانمند ساختن حکومت افغانستان در مقابله با قیامی که اگر از بین نرود، به نظر می‌رسد تهدیدی واقعی برای موجودیت خاندان حاکم و حکومت کنونی در افغانستان باشد، ضروری بود. بنابراین، تنها راه عملی به نظر ما این بود که یکبار تدارکات را تا یک رقم معین تهیه کنیم و برای این منظور ارزش اقلام پذیرفته شده توسط دولت افغانستان، خارج از پیشنهاد نمادین مانند ۴۸ و نیم لک روپیه، به عنوان یک ستندرد به تصویب رسید.

۳. ما اطمینان داریم که اکنون می‌توان به بسیار زودی تصمیمی را در مورد ترتیب پرداخت همه این لوازم ارائه شده در تلگرام شماره ۶۶۸۹ مورخ ۱۳ جولای ۱۹۴۵ اتخاذ کرد، و این که مخارج کل آنها برای دولت افغانستان باید به ۵۰ فیصد کاهش یابد و دولت اعلی حضرت [بریتانیا] باید به طور مساوی با حکومت هند [بریتانوی] مصرف چنین کاهش قیمت را تقسیم کند.»

در یک سند دیگر، لست اسلحه و تجهیزات مورد ضرورت عاجل برای جنگ کُنر ذکر شده است، که در فرصت

Items already issued against the immediate demand for operations in the Upper Valley and its environs of the operational Force Officer.

Units	Qty	Price per Item	Total Price
M.M.O. Vickers with auxiliary and carrying equipment	94	2,460 - 0 - 0	230,940 - 0 - 0
Rifles No.1	8000	64 - 0 - 0	512,000 - 0 - 0
S&A for rifles (bulletier packed) (per 1000)	110	0 - 0 - 0	1100000 - 0 - 0
S&A for MGs (Carton packed)	100	0 - 0 - 0	1800000 - 0 - 0
S&A for MGs (strapless belt)	125	0 - 0 - 0	312500 - 0 - 0

اول بدون معطلی ارسال شده است. درین لست از ۹۴ هاوان و زین های اسپ برای انتقال آن، (۸۰۰۰) تفنگ، (۱۰) میلیون مرمی تفنگ، (۱۷.۵) میلیون مرمی ماشیندار، (۲۴۰۰) مرمی هاوان سه انچه، (۴۰) آئینه افتابی، (۱۰) عدد لمپ اشاره همراه با سه پایه، یکصد تفنگچه، و غیره به شمول قیمت های آن اسم برده شده است. (اسناد آرشیف انگلستان، مکتوب محرمانه شماره ۶۴/۳۵۱۵ مؤرخ ۱۳ نومبر سال ۱۹۴۵)

در گزارش های محرمانه هفته وار اطلاعاتی سفارت انگلیس نه تنها از کمک انگلیس ها و مؤثریت آن ذکر

شده است، بلکه از قدردانی حکومت افغانستان در رابطه با فشار انگلیس ها بر اقوام سرحد آزاد نیز یاد آوری شده است:

«حکومت و مردم افغانستان در رابطه با وضعیت این هفته اردوی افغانستان در کُنر، بخصوص حمله مهمندها بر پوسته های نظامی شرق دریای کُنر [کُنر خاص و سرکانی] بسیار گیج و ناراحت اند. عملیات تعرضی علیه صافی ها باید تا هنگام شکست یا پراگنده شدن قبایل مهمند متوقف میشد. در اوایل این هفته مقامات افغان انتظار نداشتند که نیرو های محاصره شده مستقر در کُنر خاص مقاومت کرده بتوانند. اما حکومت افغانستان به تاریخ ۷ سپتمبر گفتند که وضعیت به علت بازگشت آهسته آهسته قبایل سمت شرقی خط دیورند به خانه هایشان بهبود یافته است. فشاری که توسط مامورین سیاسی انگلیس بر مهمند های «بیزی» وارد شده، و آنها را وادار ساخته اند تا به خانه هایشان برگردند، توسط حکومت افغانستان تقدیر شده است، و آنها امیدوار هستند که این فشار تا ختم روز های عید و همچنان بعد از آن ادامه یابد، تا از احتمال بازگشت قبایل و حملات بعد از عید جلوگیری شود. رسیدن محموله های اسلحه و تجهیزات خریداری شده از هند [بریتانوی] به کابل، بر مامورین ملکی و نظامی تاثیر خوب داشته، و به آنها برای مقابله با ناآرامی های کُنر اعتماد به نفس بیشتری داده است. ارزش اسلحه و غیره بلافاصله ثابت خواهد شد، چون بدون شک برای مسلح ساختن سه لوی احتیاط پیاده که جدیداً در کابل ساخته شده اند، مورد نیاز بوده و مورد استفاده قرار خواهد گرفت. مامورین حکومت افغانستان اطمینان دارند که اگر قوای شان در دره کُنر عقب نشینی بیشتر نکنند، شینواری ها، خوگیانی ها و نورستانی های ولایت مشرقی به حکومت وفادار مانده و دست به جنگ نخواهند زد». (آرشیف انگلستان، گزارش هفته وار استخباراتی شماره ۳۶، مؤرخ ۸ سپتمبر ۱۹۴۵ سفارت انگلیس در کابل)

همین گزارش علاوه میکند «طوری که معمول است، وقتی حکومت به اثر ناآرامی در یک ولایت شرمسار میشود، افسران جوان ناراض، تجار و مردم دیگر مخالف رژیم یحیی خیل، طالب تغییر حکومت میشوند، در حالیکه به نظر نمیرسد هیچکدام شان در رابطه با چگونگی مؤثریت یا نوع حکومتی که جایگزین حکومت فعلی شود، نظر مشخصی داشته باشند».

Para 4 (a) Contd.

Page 3.

The Afghan Govt. have made requests for the assistance of the Govt. of India in inducing tribesmen residing East of the Durand line to return to their homes, for the supply of bombs and W/T. equipment etc. to help them in their military operations in the Kunar valley. Some of these requests are being met, and on 7th September there were signs that the Afghan Govt. are recovering from their fit of nerves, and are more hopeful of being able to control the situation created by the Mohmands and Bajauris.

در صفحه سوم، قسمت چهارم (الف) همین گزارش آمده است که «حکومت افغانستان از حکومت هند [بریتانوی] تقاضای کمک نموده است تا اقوام باشندۀ سمت شرق خط دیورند را به برگشتن به خانه های شان وادار سازند؛ بمب ها، وسایل جنگی و تجهیزاتی را که در عملیات نظامی دره کُنر به آنها کمک کند، برایشان بفرستند. به قسمتی ازین تقاضا هارسیدگی شده، و به تاریخ هفتم سپتمبر علایمی به مشاهده رسیده

است که حکومت افغانستان [رژیم آل یحیی-ز] از شوک های عصبی رو به شفایابی رفته و برای کنترل اوضاع ایجاد شده توسط مهمند ها و باجوری ها امیدواری بیشتر پیدا کرده اند». (همانجا)

تقاضای اسلحه از روسیه

در رابطه با تقاضای اسلحه از روسیه، داکتر تیخانف، شرق شناس پوهنتون لیپتسک روسی که از آرشیف های روسیه و آلمان در کارهای تحقیقی خود، بخصوص در مورد سیاست قدرت های بزرگ در افغانستان، استفاده کرده است مینویسد که «هاشم خان در این اوضاع بحرانی پی‌گی‌رانه کوشید جنگ افزارهای مورد نیاز عاجل را از شوروی و انگلیس بخرد. در مسکو این خواهش هاشم خان را با لبخند رد کردند. با آن که جانب افغانی حتا حاضر بود جنگ افزارهای به غنیمت گرفته شده آلمانی را هم بخرد. رهبری شوروی تمایل نداشت در سرکوب قیام توده‌ی شرکت ورزد.

بریتانیای کبیر، برعکس، در حفظ آرامش در مرزهای هند و افغانستان ذی‌نفع بود. از این رو، به تاریخ ۱۳ سپتامبر ۱۹۴۵ نخستین پارتی بزرگ جنگ افزارهای ساخت انگلیس رسید: ده هزار میل تفنگ، پنج هزار میل مسلسل، نهصد هزار عدد گلوله، بیست و پنج دستگاه توپ، پانزده هزار مرمی.

به یاری این جنگ افزارها داود خان امکان یافت بار دی‌گر اقدامات رزمی پویایی را در برابر صافی‌ها آغاز نماید. با این هم، حتا با در دست داشتن جنگ افزارهای مدرن و نیروی هوایی، سپاهیان دولتی طی دو ماه نتوانستند شورشیان را شکست بدهند. پشتون‌های مشرقی مقاومت جانانه‌ی در برابر نیروهای سرکوبگر انجام دادند. کنون، آن‌ها دی‌گر به وعده‌های حکومت افغانستان باور نداشتند و تا آخرین گلوله می‌رزمیدند. در ماه اکتبر ۱۹۴۵ صافی‌ها حتا پیشنهاد شخص ظاهرشاه را با پیام پایان بخشیدن به جنگ رد کردند». (تیخانف، نبرد افغانی استالین (سیاست قدرت های بزرگ بر سر افغانستان، و قبایل پشتون)، ترجمه عزیز آریانفر، گزارش اجنتوری از کابل، تاریخ 1945/9/13 // بایگانی سرویس استخبارات خارجی، پرونده «قبایل»، جلد یکم، برگ 407)

اما طوریکه در مضمون قبلی (قسمت ۸، صفحه ۴) دیده شد، یکهزار میل تفنگ روسی برای مسلح ساختن لشکرهای قومی شینوار و خوگیانی که برای حمایت از قوای نظامی فرستاده شده بودند، ارسال شد. اینکه هزار میل تفنگ مذکور قبلاً در سلاح کوت‌های افغانستان موجود بود، یا به اثر تقاضای سردار هاشم خان در دوران جنگ صافی‌ها فرستاده شد، به تحقیقات بیشتر نیاز دارد.

(ادامه دارد)